

PROCEDURAT STANDARDE TË VEPRIMIT
PËR FERMAT E QUMËSHTIT

Ky publikim është realizuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e tij është nën përgjegjësinë e projektit “Përmirësimi i performancës dhe cilësisë së shërbimit të ekstensionit publik në sektorin e blegtorisë (IPESA). Ky projekt është i financuar nga BE dhe i zbatuar nga kompania NIRAS IC Sp.z.o.o.. Përmbajtja e publikimit nuk pasqyron domosdoshmërisht mendimet e Bashkimit Evropian.

Ky manual është miratuar nga përfituesi i projektit, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

Procedurat Standarde të Veprimit për Fermat e Qumështit

Publikuar nga Projekti **IPESA**

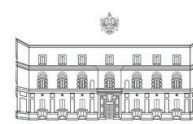
“Përmirësimi i performancës dhe cilësisë së shërbimit ekstensiv publik në sektorin blegtoral” - EuropeAid/136437/IH/SER/AL

This project is funded by
the European Union

IPESA Project

REPUBLIKA E SHqipërisë
MINISTRIA E BUJQËSISË
DHE ZHVILLIMIT RURAL

IMPROVEMENT OF THE PERFORMANCE AND QUALITY OF THE PUBLIC EXTENSION SERVICE IN THE LIVESTOCK SECTOR

Ky publikim është realizuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e tij është nën përgjegjësinë e projektit "Përmirësimi i performancës dhe cilësisë së shërbimit të ekstensionit publik në sektorin e blegtorisë (IPESA). Ky projekt është i financuar nga BE dhe i zbatuar nga kompania NIRAS IC Sp.z.o.o.. Përmbajtja e publikimit nuk pasqyron domosdoshmërisht mendimet e Bashkimit Evropian.

Ky manual është miratuar nga përfituesi i projektit, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

'© -2019- Projekti IPESA - "Përmirësimi i performancës dhe cilësisë së shërbimit ekstensiv publik në sektorin blegtoral" Projekt i zbatuar nga NIRAS IC Sp. z o.o. Të gjithë të drejtat e rezervuara. Licencuar në kushtet e Bashkimit Evropian'.

NIRAS
Project implemented by
NIRAS IC Sp. z o.o

Ministry of Agriculture and Rural Development, Office 114
Sheshi Skënderbej 2, Tirana 1000, Albania
E-mail: info@ipesa-project.al

Tabela e përmbajtjes

	Hyrje.....	6
1	Fermeri duhet të ndjek këto hapa çdo ditë.....	6
a	Shëndeti i gjedhit.....	7
b	Rregullimi i shtresës.....	9
c	Koha e mjeljes.....	9
d	Ushqyerja e gjedhit.....	11
e	Pastrimi i lopëve.....	12
2	Punë të tjera që duhen zbatuar në mënyrë perio dike në fermën e qumështit (me bazë javore dhe/ ose mujore).....	12
a	Lopët.....	12
b	Stalla.....	13
c	Ushqyerja.....	14
d	Pastrimi dhe Dezinfektimi.....	14
e	Uji.....	15
f	Pajisjet e mjeljes.....	15
g	Shëndeti i kafshëve.....	16
h	Viçat.....	16
i	Mirëmbajtje.....	17
j	Regjistrat në fermë.....	17
k	Bio-siguria.....	18

Shtojca 1: Pastrimi i gjirit të lopës, dezinfektimi i thithave të gjirit para dhe pas mjeljes:.....19

Shtojca 2: Higjiena e lopës.....22

Shtojca 3: Testi Kalifornian i Mastitit (TKM).....22

Shtojca 4: Ligji Nr. 9441, datë 11.11.2005 “Për prodhimin, grumbullimin, përpunimin dhe tregtimin e qumështit dhe produkteve me bazë qumështin”..... 23

Procedurat Standarde të Veprimit për Fermat e Qumështit

Hyrje

Objekti i kësaj broshure është të motivojë fermerët dhe ekstensionistët shqiptarë për të përmirësuar praktikën e menaxhimit të përditshëm të lopëve, dhe si rezultat cilësinë dhe higjienën e qumështit, me moton “higjienë më e mirë e qumështit për kontrollin e shëndetit të kafshëve dhe njeriut, si dhe përmirësimin e cilësisë së qumështit në fermat e lopëve të qumështit”.

Mirëqenia e lopëve varet kryesisht nga mënyra se si menaxhohen ato nga njerëzit. Një sërë faktorësh mund të ndikojnë në mirëqenien e tyre, duke përfshirë strehimin dhe shtrojen, hapësirën dhe mbipopullimin, kushtet e transportit, etj.

Praktikat e mira të prodhimit në fermat e qumështit kanë një rëndësi të madhe për cilësinë e qumështit dhe produkteve të tij, si dhe për prodhuesin, pasi çmimi i qumështit shpesh varet nga cilësia; ndërsa qumështi me cilësi të dobët do të refuzohet.

Prandaj, fermeri duhet të kushtojë shumë rëndësi aktiviteteve për menaxhimin e fermës së qumështit, siç janë: strehimi, ushqyerja e lopëve, mjelja dhe shëndeti i kafshëve, për prodhimin e qumështit të pastër dhe higjienik. Konsumatori dëshiron një produkt të sigurt dhe përpunuesit i duhet qumësht cilësor për përpunim. Trajtimi i qumështit ndikon rrënjësisht në cilësinë e produktit përfundimtar. Gjithashtu, origjina e produktit konsiderohet si një faktor i rëndësishëm për shumicën e konsumatorëve shqiptarë.

1 Fermeri duhet të ndjek këto hapa çdo ditë:

Shëndeti i gjedhit:

- Kontrolloni nëse lopët janë në rregull (lopët pas pjelljes, lopët në periudhë tharje, lopët e mbarsura).

- Izoloni lopët e sëmura.

Lopët e sëmura duan vëmendje të veçantë, në mënyrë që të shërohen më shpejt. Bashkëpunoni me një veteriner nëse ato kanë nevojë për trajtim. Trajtojini siç duhet lopët e sëmura. Veçojini lopët e sëmura, nga ato që janë në mjelje, derisa ato mos të kenë më simptoma të sëmundjes.

Kontrolloni nëse viçat janë në rregull.

Mos i stresoni lopët dhe sigurohuni që ato të jenë të shëndetëshme dhe të lumtura.

Kontrolloni stallën nëse ka ushqim të mbetur nga dita e djeshme.

Kontrolloni rezervat e ujit në mënyrë që lopët të kenë ujë gjatë 24 orëve të ditës, si dhe a janë në rregull apo jo pajisjet e ujëpirjes.

Vështroni nëse lopët janë duke u ripërthypur, një shenjë kjo që tregon se janë të kënaqura dhe në gjendje të mirë.

Bëni izolimin e lopëve që janë për ndërzim.

Rregullimi i shtresës:

Hapeni derën e stallës për ajrosje, dhe ndërroni pjesët e shtresës së ndotur me shtresë të pastër. Përdorni kashtë ose tallash druri të imët për t'u siguruar që lopët të ndihen mirë, pasi ato kanë nevojë për një vend të pastër dhe të thatë për t'u shtrirë.

Hiqni plehun nga stalla.

Pastroni korridoret e stallës duke qenë se do ecni gjatë procesit të mjeljes.

Stalla e lopëvet duhet të jetë e thatë dhe e pastër për të ulur rrezikun e infeksioneve në fermë. Dyshemeja e stallës duhet të jetë e pastër dhe e thatë, përndryshe lopët do shpërndajnë jashtëqitjen nëpër tërë stallën, përfshirë këtu dhe vend qëndrimet e tyre.

Koha e mjeljes:

Ka disa mënyra të për mjeljen e lopëve, megjithatë fermerët/punëtorët përgjegjës për mjeljen duhet të ndjekin gjithmonë të njëjtën radhë veprimesh dhe të zbatojnë hapat e rekomanduara, siç tregohet në Shtojcën 1.

- Vendosja e kupave të makinës mjelëse te gjiri i lopës bëhet 60-90 sekonda pas masazhimit të gjirit.

- Kontrolloni nëse lopët janë mjelë plotësisht përpara se të shkëpusni makinën mjelëse nga gjiri.

- Nëse ka ndonjë dyshim se lopët nuk janë mjelë plotësisht, gjithmonë kontrolloni këtë gjë. Lopës me qumësht të mbetur (jo plotësisht i mjelë) ka më shumë mundësi të rrjedhë qumështi në vend qëndrimin e saj, ç'ka është baza ideale për rritjen e baktereve. Rrjedhja e qumështit mund të rrisë rrezikun e infeksionit në tufë.

- Pas mjeljes fillon cikli i pastrimit për sistemin e mjeljes, pasi pastërtia është kush i domosdoshëm.

- Makina e mjeljes dhe kupat thithëse duhet të shpëlahen për 5 sekonda me ujë të nxehtë (85° C) në mënyrë që të kemi rezultatin më të mirë, pasi shumica e baktereve ngordhin në temperaturën 85° C.

- Mirëmbani pajisjet e mjeljes që të punojnë ashtu siç duhet. Një makinë mjelëse jo efikase mund të shkaktojë rritje të numrit të qelizave somatike në qumësht, si rezultat i dëmtimit që i shkaktohet thithave dhe gjirit. Megjithatë, edhe një makinë efikase por që përdoret në mënyrë të gabuar mund të shkaktojë gjithashtu dëme.

- Në fund të procesit të mjeljes lani lecat (që përdoren për pastrimin e gjinjve) me ujë të nxehtë në temperaturën 85° C.

- Qumështi duhet të shitet apo dorëzohet te përpunuesi brenda dy orëve nga mjelja. Kur të transportohet për te përpunuesi, temperatura e qumështit të ftohur nuk duhet të kalojë 10°C, përndryshe, cilësia e qumështit të papërpunuar nuk do të jetë e kënaqshme, veçanërisht në rastin e kushteve të ulëta higjienike gjatë mjeljes dhe transportimit, **shihni Shtojcën 4.**

Ushqyerja e gjedhit:

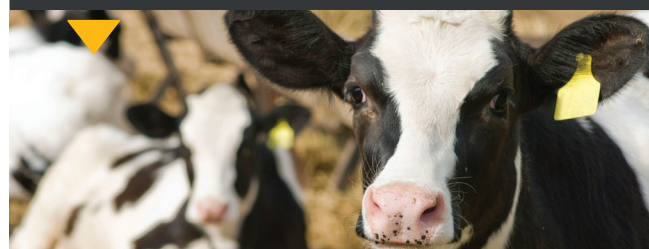

- Zbatoni të njëjtin regjim ushqyerje për lopët e qumështit ashtu siç është vendosur në fermë. Respektoni një orar të rregullt ushqyerjeje.
- Shtyjeni ushqimin përpara lopëve disa herë gjatë ditës.
- Pastroni lugun e ushqimit të paktën një herë në ditë dhe hiqeni ushqimin e mbetur.
- Mbajini të pastër lugjet dhe ujëpirëset automatike, si dhe kontrollojini ato përditë në mënyrë që të siguroheni se po e shpërndajnë ujin siç duhet.

- Më pas jepini viçave qumështin; bëni ushqyerjen e viçave me ushqimin e thate dhe koncentre, si dhe bëni regullimin e shtresës së viçave.

- Pas ushqyerjes së lopëve dhe viçave, duhen vëzhguar përsëri ato lopë të cilët kanë nevojë të veçanta.

Pastrimi i lopëve:

- Pastrimi i trupit të lopes nuk bëhet vetëm që lopa të duket e pastër. Pastrimi është një lloj masazhi për lopët, si dhe do t'ndihmojë ato që të mos kenë mbeturina në trupin e tyre në momentin që qëndrojnë ulur.

Një lopë e pastër tregon që stalla është e pastër. Një lopë e pisët tregon që stalla nuk është e pastër. Ka tre pika vlerësimi për të gjykuar higjienën e lopës, **shih Shtojcën 2.**

Të gjitha hapat e përshkruara më lart përsëriten të paktën dy herë në ditë.

2. Punë të tjera që duhen zbatuar në mënyrë periodike në fermën e qumështit (me bazë javore dhe/ose mujore):

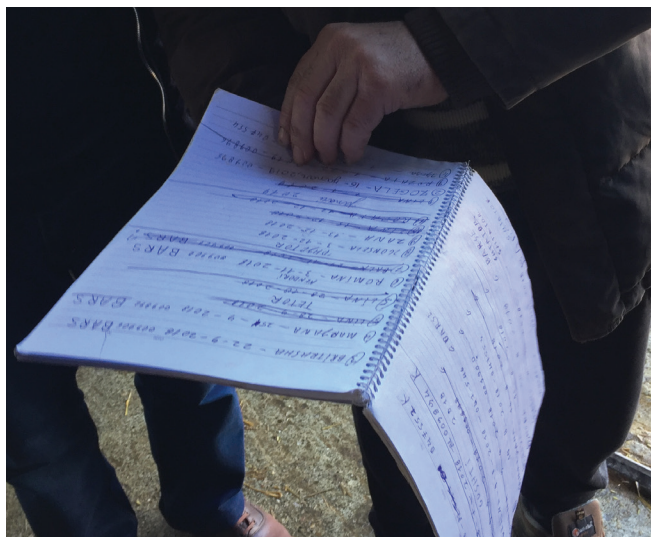

Lopët:

- Lopët duhen tharë siç duhet në periudhën e fundit të laktacionit.

- Zbatoni kontrollin e gjirit të lopës në momentin e tharjes (praktikoni Testin Kalifornian të Mastitit), **shih Shtojcën 3.**

- Mbani shënim të gjithë të dhënat e rasteve të trajtimit për infeksionet e mastitit dhe sëmundje/infeksione të tjera.

- Identifikoni ato lopë që kanë numër të lartë qelizash somatike në qumësht dhe trajtojeni ato, duke u konsultuar me specialistët.

- Kontrolloni thundrat e lopëve.

Stalla:

- Siguroni një shtroje të rehatshme për lopët.

- Projektioni sisteme ventilimi për të parandaluar lagështirën e lartë në dimër dhe nxehtësinë në verë. Mundësoni qarkullimin e ajrit për të gjitha lopët. Pajisini strehimet ku lopët qëndrojnë të lira me ventilatorë dhe sisteme ftohje për të minimizuar ndikimin nga i nxehti.

- Në stallat jo të ventiluara mirë ndihet aroma e amoniakut. Lopët mund të kolliten, të kenë rrjedhje të hundës, ose lagështirë në lëkurën e tyre. Nivele të larta amoniaku përbëjnë rrezik si për trajtuesit e kafshëve ashtu edhe për vetë kafshën. Nevojitet ventilim i duhur për të larguar amoniakun nga strehimet e gjedhit.

- Bëni pikëzimin e lopëve për lëvizjen. Identifikoni dhe trajtoni lopët që çalojnë menjëherë, ashtu siç e përcakton veterineri.

1 Lopa mund të qëndroj dhe të ecë normalisht më të 4 këmbët. Konsumi ushqimor: 0% Rendimenti i qumështit: 0% Konkluzioni: OK		
2 Lopa qëndron normalisht dhe ka tendencë të eci e përkulur prapa. Koka është më e ulur se normalisht. Konsumi ushqimor: -1 % Rendimenti i qumështit: 0% Konkluzioni: Kujdes		
3 Lopa qëndron dhe ka tendencë të eci e përkulur prapa. Koka është më e ulur se normalisht. Ecja është pak anormale. Konsumi ushqimor: -3% Rendimenti i qumështit: -5% Konkluzioni: Trajtim efikas sa më shpejt të jetë e mundur		
4 Lopa qëndron dhe ka tendencë të eci e përkulur prapa. Koka është më e ulur se normalisht. Ajo bën një hap më të shkurtër me një ose më shumë këmbë. Konsumi ushqimor: -7% Rendimenti i qumështit: -17% Konkluzioni: Vendoseni në ndarje të vecantë. Trajtim efikas sa më shpejt të jetë e mundur		
5 Lopa qëndron dhe ka tendencë të eci e përkulur prapa. Koka është më e ulur se normalisht. Çalon shumë me një ose më shumë këmbë. Konsumi ushqimor: -16% Rendimenti i qumështit: -36% Konkluzioni: Vendoseni në ndarje të vecantë. Lopa është shumë e sëmurë. Ka nevojë për trajtim (bazuar në ligj)		

- Regjistroni pikëzimin e gjendjes trupore disa herë gjatë laktacionit. Identifikoni lopët e dobëta ose të shëndosha dhe trajtojeni ato duke u konsultuar me ekstensionistin/veterinerin.

- Inspektoni gjedhët për dëmtime (p.sh., rënia e qimes, rrjepje të lëkurës ose ënjtje në këmbë, qafë ose pjesë të tjera të trupit) që tregojnë rreziqe në stallë.

- Vëzhgoni mënyrën se si ecin kafshët dhe monitoroni ato për të vlerësuar dyshemetë për fërkim dhe gjendjen e sipërfaqes (p.sh. nivelimi, ashpërsia, pengesat).

- Riparoni defektet e strehimit (p.sh. pjesë të dëmtuara në stallat, lugje uji apo grazhde me probleme, etj).

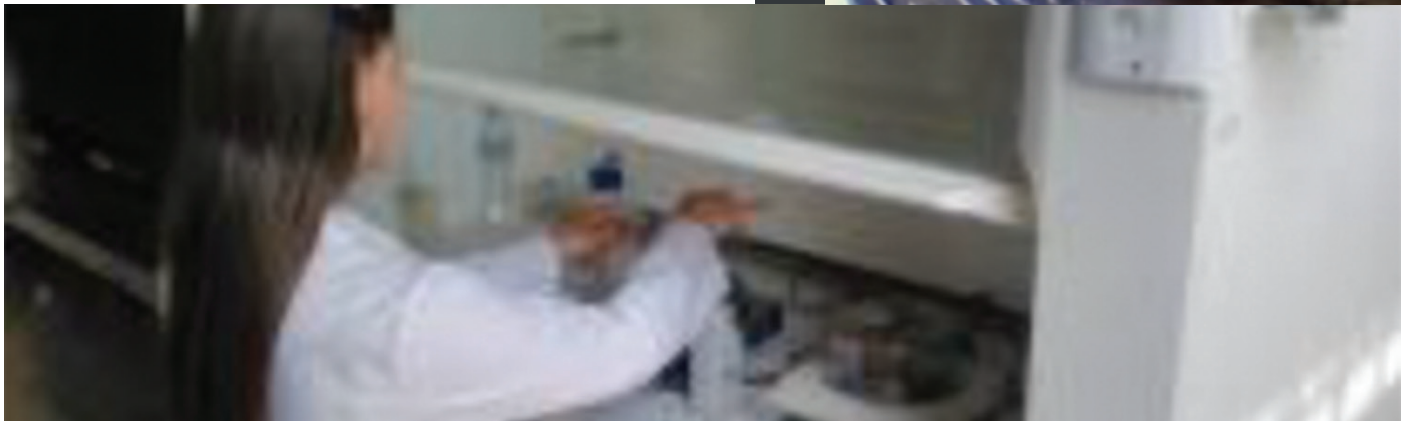
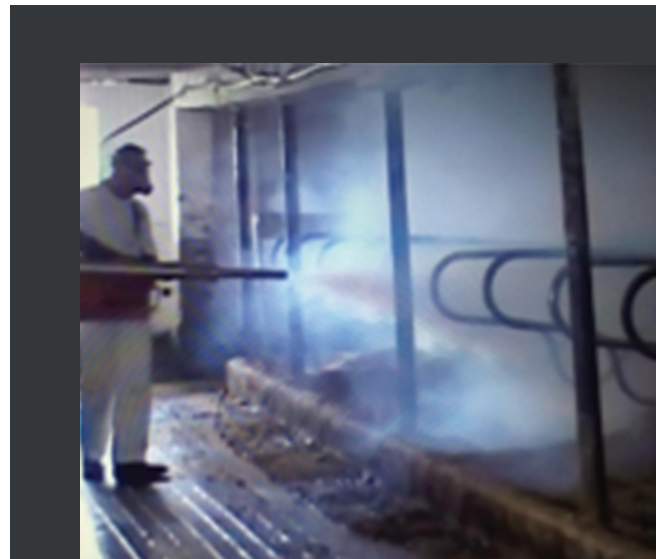

¹ IPESA publication Cattle Management (Menaxhimi i Gjedhit)

Ushqyerja:

- Sigurohuni që përbërja e racioneve ushqimore reflekton nivelin e prodhimit, fazën riprodhuese, përmasat trupore, strehimin dhe kushtet klimaterike (javore).
- Testoni përmbajtjen ushqimore të ushqimeve të prodhuara në fermë apo të blera në treg, të cilat i përdorni në racionin ushqimor të gjedhit (muajore).
- Sigurohuni që të gjitha racionet të jenë të balancuara dhe që përbërësit ushqimorë të përdorur në racion të jenë të një cilësie të mirë dhe pa mbetje të ndryshme.

- Sigurohuni që ushqimi të jetë i thatë dhe të ruhet në vend të thatë.
- Merrni masa që të mbronin ushqimin e magazinuar nga minjtë, insektet dhe lagështira.
- Menaxhoni depozitimin dhe sigurimin e ushqimit në mënyrë të atillë që të ruajë cilësinë e ushqimit dhe të minimizojë prishjen e tij.

- Përdorni dezinfektues në përputhje me udhëzimet e prodhuesit për të patur efikasitet.

- Pastroni dhe dezinfektoni rregullisht objektet dhe pajisjet.

- Përdorni gëlqere si dezinfektues në dyshemetë e stallës, si dhe për të ulur lagështirën.

- Zhvendosini bokset e vëçave në një zonë tjetër të oborrit, të paktën dy herë në vit, si dhe pas një shpërthimi të sëmundjes për të ulur rrezikun e transmetimit të saj.

- Pastroni, çdo ditë ose sipas rekomandimeve të prodhuesit, sistemin dhe pajisjet e grumbullimit të qumështit, si dhe pajisjet e përzierjes së ushqimit.

Pastrimi dhe Dezinfektimi:

- Aty ku është e mundur (në strehimin e lopëve dhe vëçave), menaxhoni kafshët me metodën "të gjithë brenda/të gjithë jashtë", për të ulur mundësinë e transmetimit të sëmundjeve dhe të mund të pastroni dhe dezinfektoni në mënyrë efektive.

- Pastroni lugjet dhe ujëpirëset automatike të paktën çdo javë, dhe në mënyrë periodike bëni analiza për numrin e baktereve në to.

Uji:

-Ndërtoni dhe vendosini sistemet e ujit në atë mënyrë që të jenë të mbrojtur nga ndotja dhe ngrirja.

-Siguroni një sistem uji rezervë në rast ndërprerjeje të furnizimit me ujë.

-Mbani pastër lugjet e ujit, ujëpirëset automatike dhe kontrolloni ato të paktën një herë në ditë për t'u siguruar që po e shpërndajnë siç duhet ujin.

-Në sistemin e mbajtjes në gjendje të lirë të lopëve vendosni pirëset e ujit në vendet ku kalojnë lopët.

-Mbani pastër lugjet e ujit, ujëpirëset automatike dhe kontrolloni ato të paktën një herë në ditë për t'u siguruar që po e shpërndajnë siç duhet ujin.

-Sigurohuni që lugjet e ujit të kenë një thellësi prej të paktën 10 cm dhe montojini lugjet në një lartësi të përshtatshme për lopën (60-75 cm).

Pajisjet e mjeljes:

- Ndërtoni dhe vendosini sistemet e ujit në atë mënyrë që të jenë të mbrojtur nga ndotja dhe ngrirja.

- Siguroni një sistem uji rezervë në rast ndërprerjeje të furnizimit me ujë.

- Sigurohuni që lugjet e ujit të kenë një thellësi prej të paktën 10 cm dhe montojini lugjet në një lartësi të përshtatshme për lopën (60-75 cm).

- Sigurohuni që të përdoren vetëm ato pajisje mjelje me nivel vakumi, frekuencë dhe përqindje pulsimit të përshtatshëm.

- Inspektioni dhe mirëmbani rregullisht pajisjet e mjeljes.

- Mbani pastër lugjet e ujit, ujëpirëset automatike dhe kontrolloni ato të paktën një herë në ditë për t'u siguruar që po e shpërndajnë siç duhet ujin.

- Në sistemin e mbajtjes në gjendje të lirë të lopëve vendosni pirëset e ujit në vendet ku kalojnë lopët.

- Mbani pastër lugjet e ujit, ujëpirëset automatike dhe kontrolloni ato të paktën një herë në ditë për t'u siguruar që po e shpërndajnë siç duhet ujin.

- Pastroni dhe dezinfektoni pajisjet e mjeljes dhe vendin ku bëhet mjelja sipas standardeve.

- Tubat plastike duhen zëvendësuar sipas udhëzimeve të makinës mjelëse.

Shëndeti i kafshëve:

- Lopët duhen vaksinuar rregullisht. Kjo i ndihmon ato që të mos kenë sëmundje. Duhet të bashkëpunoni me një veteriner i cili t'i vaksinojë lopët rregullisht.

- Punoni bashkë me veterinerin e tufës për zhvillimin e një Programi për Menaxhimin e Shëndetit të Tufës dhe Bio-sigurinë.

Aplikoni një Program për Menaxhimin e Shëndetit të Tufës, i cili përfshin komponentët e mëposhtëm:

- protokollet e vaksinimit.
- prerja e thundrave e të gjitha lopëve sipas nevojës (p.sh., dy herë në vit).
- për të shmangur mastitin, vini në zbatim një sistem monitorimi i cili përdor numërim qelizash somatike për çdo lopë.
- inspektoni gjedhët gjatë secilës fazë të prodhimit për dëmtime në lidhje me dyshemën ose aspekte të tjera të projektimit të strehimit (p.sh. pjesë të lëkurës pa qime, çalim, ënjtje të gjurit dhe nyjes së këmbës).

Viçat:

- Një viçi të sapolindur duhet t'i lyeni kërthizën me solucion jodi me përqëndrim 7%.

- Peshojini viçat dhe regjistroni të dhënat në librin/kartën e të dhënave që ndodhen në zyrën e përgjegjësit të tufës.

- Më pas mbajini viçat në grupe të vegjël.

- Pastroni vazhdimisht jashtëqitjen dhe shtrojen e pisët.

- Zbatoni, në konsultim me veterinerin e tufës, një plan profilaktik për viçat e sapolindur (p.sh. marrja e kulloshtres dhe e sasisë ditore të qumështit, si dhe përzierje minerale dhe vitaminash).

- Planifikoni një vizitë në fermën tuaj të ekstensionistit/veterinerit për të mundësuar këshilla të përgjithshme mbi menaxhimin e viçave.

- Planifikoni një vizitë në fermën tuaj të një veterineri për të kështilluar mbi ndonjë test ose trajtim shtesë që mund të nevojitet.

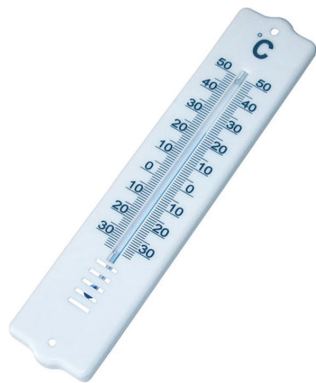

- Aty ku është e mundur, menaxhojini grupet me metodën "të gjithë brenda/të gjithë jashtë" për të ulur mundësinë e transmetimit të sëmundjeve dhe të mund të pastroni dhe dezinfektoni në mënyrë efikase.

- Siguroni nivel ndriçimi natyral prej të paktën 100 lux, gjatë ditës.

- Ruani cilësi të mirë të ajrit të brendshëm në stallat e ventiluara në mënyrë që të mos ndihet aroma e amoniakut. Rregulloni densitetin e kafshëve ose shkallën e ventilimit bazuar në shfaqjen e stresit të nxehtësisë dhe sëmundjeve të frymëmarrjes.

- Përdorni praktika të mira higjienike kur grumbulloni, depozitoni dhe ushqeni viçat me kulloshtë.
- Zvlerdhini viçat duke ja ulur gradualisht qumështin përgjatë 5-14 ditëve.

Përpikuni të mbani temperaturat e stallës nën 21°C dhe lagështinë relative midis 40-60%.

- Kur lagështia është më e lartë, përdorni gëlqere në dyshe.
- Kur është e përshtatshme (bazuar në konsultimin me një ekspertistë apo veterineri), ofroni bar të thatë dhe koncentrate të bluar (jo imët) për viçat e moshës 2 javëshe e lart.
- Nqs për viçat përdorni bar të thatë apo foragjere të grira pjesët e copëtuara të mos jenë me pak se 1 cm gjatësi.
- Vlerësoni individualisht viçat për zvlerdhje bazuar në gjendjen e tyre shëndetësore, zhvillimin fizik dhe sasinë e konsumit të barit të thatë dhe të koncentratës.
- Mbajini lugjet e ujit dhe ujëpirëset automatike të pas-tra dhe kontrollojini ato çdo ditë për të siguruar që po e shpërndajnë ujin siç duhet.

- Punoni me veterinerin e fermës tuaj për të identifikuar shkaqet e diarresë dhe zbatoni protokollet e trajtimit të planit shëndetësor të tufës.

Mirëmbajtje:

- Riparimi i gardheve të fermave/stallave.
- Montimi dhe riparimi i pajisjeve.

- Pastrimi i javor dhe larja e rezervuarëve të ujit të pijshëm.
- Hapja dhe depozitimi i plehut të stallës.
- Dezinfektimi periodik i stallës me preparate të rekomanduara nga veterineri.
- Trajtimi i kafshëve për parazitë në përputhje me konsultat veterinarë.

Regjistrat në fermë:

- Regjistroni rastet klinike të mastitit dhe trajtimit të tyre.

- Për lopët dhe viçat, duhet të mbahet një procesverbal:
 - kur lindin,
 - sa herë vaksinohen,
 - nëse sëmuren dhe cilat antibiotikë kanë marrë,
 - kur kanë pjellë një viç.

- Sigurohuni që të dhënat e trajtimit përfshijnë në regjistrin e kafshëve, datën, arsyen e trajtimit, sasinë e dozës, kohën e përmirësimit dhe rezultatet e trajtimit (p.sh. shërim, therje, vdekshmëri, reagim negativ).

- Rishikoni regjistrat me veterinerin dhe përdorni ato për të bërë përditësimet në planin shëndetësor të fermës dhe menaxhimin e përgjithshëm (p.sh. ventilimi, hartimi i objektit).

- Nëse ngordhshmëria mesatare vjetore tejkalon 6%, konsultohuni me veterinerin e fermës, hetoni shkaqet dhe zbatoni strategji korrigjuese.

Bio-siguria:

- Të gjitha kafshët tuaja duhet të identifikohen me numra matrikulli. Nevojitet një inventar i kafshëve tuaja.

- Mbani të dhëna të plota dhe të sakta të shëndetit të kafshëve.

- Depozitoni ushqimin larg burimeve të ndotjes siç janë karburantet dhe kimikatet.

- Mbroni ushqimin nga ndotja si p.sh. jashtëqitjet e maceve, shpendëve dhe minjve.

- Kontrolloni personelin dhe hyrjet e vizitorëve.

- Bëni analizat shëndetësore në konsultim me mjekun e qëndrës tuaj shëndetësore.

- Përdorni dezinfektues për çizmet, gomat e mjeteve dhe pajisjet e fermës.

- Nëse huazoni pajisje, dezinfektojeni ato para dhe pas përdorimit.

Shtojca 1

Pastrimi i gjirit të lopës, dezinfektimi i thithave të gjirit para dhe pas mjeljes:

1. Higjiena e duarve.

- Duart duhen larë përpara procesit të mjeljes.

2. Dorezat.

- Duart e mjelësve janë të vështira për t'u larë, vishni doreza.
- Në doreza mbeten më pak baktere.

3. Currilat e para.

Currilat e para hidhini në një kovë të veçantë:

- për të shmangur përhapjen e mastitit që shkakton baktere në mjedis.
- për të dalluar shenjat e mastitit klinik.

4. Testi Kalifornian i Mastitit (TKM).

Përdorni rregullisht testin TKM për të zbuluar mastitin nën-klinik (p.sh. një herë në muaj). Testin TKM përdoreni specifikisht për:

- Pas një trajtimi të mastitit.
- Përpara periudhës së tharjes
- Në fillim të laktacionit
- Ulja e numrit të lartë të qelizave somatike (SCC) mund të kërkojë një kohë të gjatë kështu që në momentin që dalloni shenjën e parë kontaktoni menjëherë veterinarin e zonës

5. Para-larja/dezinfektimi

- Larja e thithave te gjirit me një solucion pastrues, dizinfektues dhe trajtues.
- Mos lagni gjinjtë, por përqendrohuni të thithat.
- E thënë thjesht, larja mund të përmirësojë në mënyrë dramatike rutinën tuaj të mjeljes.

6. Tharja

- Thani thithat e gjirit me një leckë letre për lopë, ose leckë pambuku për 3-4 lopë.
- Tregoni vëmendje të veçantë ndaj majës së thithës.

7. Qumësht

- Montoni menjëherë makinerinë mjelëse pas tharjes së thithave.

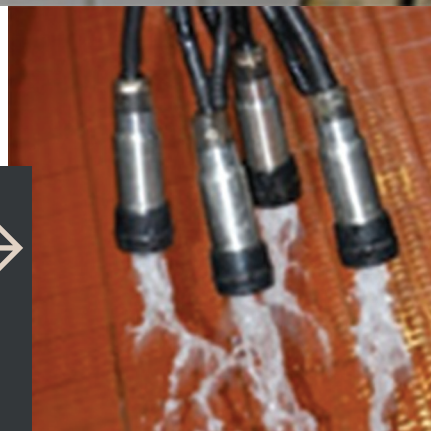
8. Pas-larja/dezinfektimi

- Menjëherë pas mjeljes aplikoni larje/dezinfektim efikas të thithave të gjirit.
- Zgjidhni një larës/dezinfektues për thithat me viskozitetin e duhur, trajtimin optimal dhe veçori dizinfektuese.

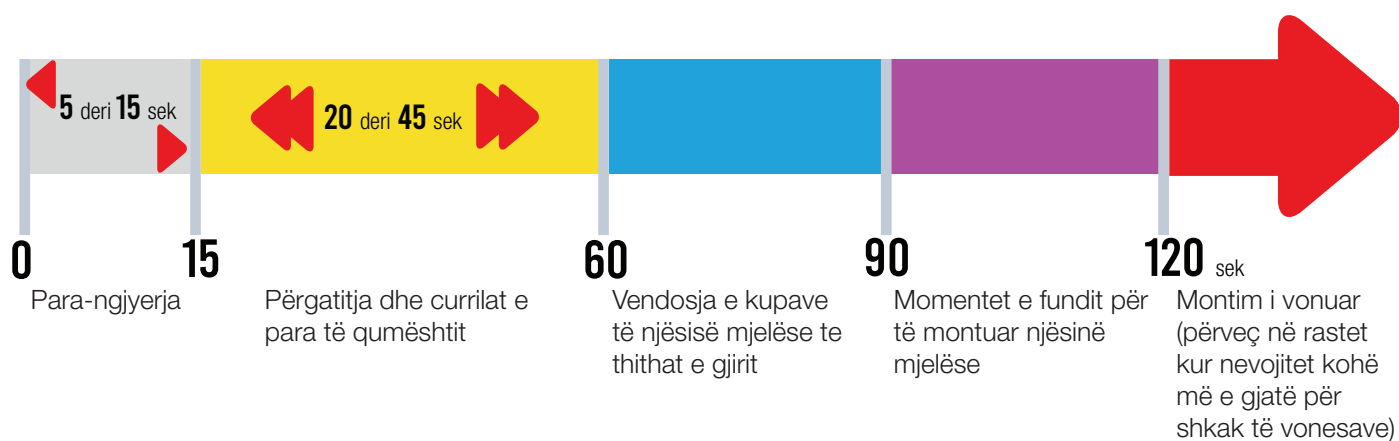

9. Dezinfektimi i kupave

- Lani ose spërkatni kupat e thithjes me një dizinfektant që vepron menjëherë.
- Hiqini në kohë kupat thithëse në mënyrë që të shmangni dëmtimin e thithave.

Procedurat e kohëzgjatjes së mjeljes

10. Pas mjeljes

- Mbajini në këmbë lopët për 30 minuta për të ulur rrezikun e infeksionit ndërkohë që kanali i thithës është i hapur.
- Mbajeni shtrojen TË THATË& TË PASTËR.

përpara mjeljes

gjatë dhe në përfundim të mjeljes

20-30 minuta pas mjeljes

↳ Burimi: Përshtatur nga: Rrjeti Kërkimor për Mastitin Bovin Kanadez (DFO_milk procedure english poster_PRO.pdf); Rrjeti për Mastitin (<http://ëëë.reseaumammite.org/tactic/en/step-by-step-milking-procedure/>); Simon Dufour dhe Daniel Scholl (Përmirësimi i shëndetit të gjinjve në fermën tuaj Praktikë më të mira të menaxhimit); Rutina e Duhur e Mjeljes = Kontrolli i Mastitit & Cilësia e qumështit (MILKING-ROUTINE.pdf).

Shtojca 2 Higjiena e lopës

- 1** Gjijnjtë **2** Kofshët **3** Pjesët e poshtëme të këmbëve/thundrat.

Jo më tepër se 10 për qind e kafshëve duhet të kenë 3 ose më shumë pikë (1 është e pastër, 4 është e pisët).

Shtojca 3 Testi Kalifornian i Mastitit (skanimi TKM)

1. Shtrydhni 2 ose 3 currila qumështi nga secili gji në të katër kupat (mos përdorni currilin e parë të qumështit pasi ai gjithmonë ka më shumë qeliza)
2. Mbusheni secilën kupë në mënyrë të barabartë
3. Përzieni substancën së bashku me qumështin, dhe më pas trazojini për gjysmë minuti
4. Lëreni për 10 sekonda lëndën e përzier
5. Pas 10 sekondash është e mundur të dalloni trashjen e katër ekzemplarëve (trashje e dukshme ose trashje e menjëhershme, formimi i xhelit tregon që SCC janë 400,000 deri në 1,000,000 qeliza/ml qumësht)

Ne rekomandojmë gjerësisht që të gjithë fermerët lopëve të qumështit të fillojnë të bëjnë testin për numrin e qelizave somatike të qumështit, duke qenë se një numër i lartë qelizash somatike është shenjë e mastitit.

Shtojca 4

Ligji Nr. 9441, datë 11.11.2005 “Për prodhimin, grumbullimin, përpunimin dhe tregtimin e qumështit dhe produkteve me bazë qumështin”.

Shtojca **A**

KËRKESAT PËR GRUMBULLIMIN E QUMËSHTIT TË PAPËRPUNUAR NË QËNDRAT E PËRPUNIMIT

KREU III KËRKESAT PËR MJELJEN GRUMBULLIMIN DHE TRANSPORTIN E QUMËSHTIT TË PAPËRPUNUAR NGA FERMA PRODHUESE NË QENDRAT E GRUMBULLIMIT, STANDARDIZIMIT OSE NË QENDRËN E PËRPUNIMIT. HIGJIE-NA E PERSONELIT

A.

Kërkesa për mjeljen. Mjelja të bëhet duke respektuar të gjitha kushtet higjienike, sipas dispozitave të ligjit “Për shërbimin dhe Inspektoratin Veterinar”. Menjëherë pas mjeljes qumështi vihet në një vend të pastër, i cili është i tillë që shmang çdo ndikim negativ mbi cilësinë e qumështit. Nëse qumështi nuk grumbullohet brenda dy orëve nga mjelja, ai ftohet në temperaturën 8 gradë C apo më pak në rast të grumbullimeve ditore ose 6 gradë C kur grumbullimi nuk është ditore. Kur transportohet për në qendrën e trajtimit dhe/ose përpunimit temperatura e qumështit të ftohur nuk duhet t'i kalojë 10 gradë C, nëse qumështi nuk është grumbulluar brenda dy orëve nga mjelja.

Manuali është përgatitur nga ekipi i projektit IPESA:

Ylli Biçoku – Ekspert
Fatbardh Sallaku – Ekspert
Hrvoje Horvat – Ekspert Ndërkombetar
Morten Sejersen – Udhëheqësi ekipit
Jonida Naqellari – Menaxhere Zyre
Idlir Koka – Grafika